הואיל ומדרש חכמים הוא. פי' משום הכי אמר דבשאר דברים לריך גט שחרור וא"ת ומה בכך הואיל ומדרש חכמים הוא והלא כמה גופי תורה תלוין שאינם בתין אלא מכח דרשה לכן נראה לר"ת דגט זה אינו אלא מדרבנן דחיישינן שמא ימלאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה לפי שאין המדרש יהוא לעולם לכך תקנו גט שחרור[א] וריב"א דוחה בהדיא בקרא ועלייהו כתיב לחפשי ישלחנו דמשמע חפשי מעיקרא ובהא פשיטא ליה דלא גמר שילוח שילוח מאשה ולכן א"ל גט שחרור אבל שאר אחרים דלא נקפי אלא מיתורא דישלחנו[ב] ולאי בהכי גמירי שילוח שילוח מאשה ולכן לריך להו גט שחרור: **תרגנול** שהושיש ראשו וכו'. בתרגנול גרסינן מזק שלם וכשום שלקח חלי מזק וכן מוכח בפרק כילד הרגל (נ"ק דף יח:):

מיבעי ליה לכדתניא הרי שהושיש בו'. השתא משמע דכ"ע דבשלא נתכוין לעין פטור ותימה דבפרק כילד הרגל (נ"ק דף מ:) אמר רבה היתה מונחת לו אבן בחיקו ולא הכיר בה מעולם ועמד ונפלה [ג]לעין עבד פלונתא דרבא ורבנן וי"ל דשאני הכא דאיכא תרתי לטיבותא שהוא מתכוין לטובה[ג] ולא נתכוין לעין כלל[ד] אבל הכא דהתם[ה] הוי דומיא לכמוז לו עין וקמאה לאיכא חדא לטיבותא שנתכוין לרפואה וחדא לריעותא שנתכוין לעין:

סמויה וחטטה יוצא בהן לחירות. ואע"ג דלעיל אמר סהויה וקמאה אם אינו יכול להשתמש בה כבר אין יולא בהן לחירות והכא כיון דסמויה משמע שלא היה יכול להשתמש בה כבר מ"מ הכא שאני דחטטה עשאו מחוסר אבר:

[**ותנא** תונא בו'. פירש דלא דמי לעוף דמתחילה לא היה בו דבר שראוי לפסול בו דאפילו עינו סמויה בו לא היה פסול אבל עבד הרי היה בו מתחילה דבר הראוי לצאת בו. מ"מ]: **ת"ל** מן העוף ולא בל העוף. פירש ל"ל קרא כיון דמחוסר אבר פסול לגני נח כדדרשינן בפ"ק דע"ז (דף ה:) ובפ"ב דזבחים (ד' קטו.) מכל חי מכל בשר[ו] הבא בהמה שחיין לאחי אבריו שלהן[ז] וי"ל דאי לא כתב קרא דגני ישראל ולא לגני נח כדאמר בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נט.) כל מצות שנאמרה לגני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לגני נח! א"נ ה"א כיון דאיסתרי בעל מום בעופות טפי מבהמה איסתרי אפילו מחוסר אבר וקרא דכתיב אחיי בבהמה[ח] המגונה

שן דחלב. שן שיצא בה דעתיד להחליפה כגון בעבד קטן: **לחפשי ישלחנו.** ריבה לו שלוחים מדלא כתיב חפשי הוא לו יצא חפשי: **בטל ממלאכתו.** העין מנכמת מראות והשן מלגלגות: **ודילדל בו עצם.** השמיטו ממקומו ומתוכר בבשר: **יוצא בו לחירות.** אם עצם שאינו מחזר הוא וסופו ליפה וליפול ואע"ג דליכא ביעול מלאכה דהא עצם דזקן לאו מידי הוי עביד כיון דבגלוי הוא ואינו מחזר הרי הוא כעבדים ואדבעה דאמי אבריה: **ריבויא הוא.** אינו לשון כלל להיות נידון בכלל ופרט אלא בריבה ומיעט וריבה וריבה הכל: **ומיעט.** יבאה: **א"כ.** דלא ממעטו מידי מיעוט דשן ועין למאי מיעטו: **בכולן.** מראשי אברים קאי: **וצריך גט שחרור.** להתירו בבת חורין: **שסורה זכה בו.** דכתיב בהדיא: **אי כשב חפשי לבשם כדקאמרת.** דלאו מיפוטו אלא בשילוח: **השתא דכתיב לחפשי ישלחנו הוה ליה חפשי מעיקרא.** וכי אמר ישלחנו לשאר ראשי אברים אמר: **כנגד עינו.** שהכה בכותל והבעיטו בקול ואינו רואה לו נתמרט: **ושברו.** בקול: **משלם נזק שלם.** כסומכוס מוקמינן לה בב"ק[ט] דאמר בהמה שהזיקה בלרורות משלם מזק שלם: **ושברו אם הכליס.** בקולם: **חצי נזק.** כדין לרורות לרבנן דפליגי עליה דסומכוס בב"ק ואמרי אינו משלם אלא חצי מזק לרורות: **שאני אדם דבר דעת הוא.** הלי יזקק וכי מיבעיא מדעתיה קא מיבעיא שיוכל לבו אל פחד קול הבא פתאום: **וכספר.** ולא נסמית לגמרי שרואה במקלת: **אם יכול להשתמש.** במלאה זה: **וגריבי.** הני תרתי יצא לחירות לאשמועינן דהיכא דאין יכול להשתמש אע"ג דלא סמאה לגמרי הוא השתמה והיכא דסמאה לגמרי אע"ג דכהויה הוא מעיקרא הואיל והיה יכול להשתמש למרלתיה בדוחק הוא השתמה: **והשתא נהורא כחישא.** שאין יכול להשתמש: **דמעיקרא נמי נהורא כחישא.** ואע"ג דיכול להשתמש בו אימא לאו אין הוא: **לאחוה לו עינו.** לנקרה[ב] ולגרר סביב מוסבה: **לדרשניא הושיט ידו למעי[ג] שפחה.** להוליא עוברה פטור דלא נתכוין לעין כלל אבל כחול לי עיני דמתכוין לעין אע"ג שלא נתכוין לשמתה חייב: **מושחה.** נפקא לן הא דר"א פרט לזה שלא נתכוין לשמת כלל ושמתה משמע בעסוק בה הכתוב מדבר ואפ"ה מתכוין לשמתה בעינן: **וחבעטה.** הוליאה לחוץ: **ופגא תונא.** כלומר מלינו תנא שלנו המסייענו בזאת: **ואין אמות וזכרום בעופות.** הלי קרא דרים הגאמר בכל (כלל) הקרבנות (ויקרא כב) אים אים מבית ישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם וגו' לרלונכם תמים זכר בנקר בבהמים ובעוזים מדלא כתיב לרלונכם[ד] זכר תמים ולישתוק לימדך שאין מקפיד על תמות וזכרות אלא על אלו: **נחטטה עינה.** אלמא אף על גב דסמויה מעיקרא כי חטטה משוי ליה מומא:

יתרת

את הולד. רמב"ן. ה. איכא חדא לגריעותא שלא נתכוין לטובה אע"פ שלא נתכוין לאותו אבר. ריטב"א. ז. אפילו שנאסר בה מום שרי ולבני נח אסור. תוס' ע"ז ה: ח. ולכן הוצרך לשנותה כדי לאסור לזה ולזה. תוס' חולין כג. ט. שמצינו שנאסר בה מום לישראל. תוס' הרא"ש.

ל"ג א מיי' פ"ה מהל' עבדים הל"ד סמג עשין סז: ום"ע י"ד סי' רסז סעיף מ:
רנא ב מיי' שם הל"י טור ש"ע שם סעי' ל:
רנב ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' לז:
רנג ד מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' מ:
רנד ה ו מיי' שם הל"ו טור ש"ע שם סעיף לה:
רנה ז ח מיי' פ"ג מהל' מקח ממון הל"יא וכל' י סמג עשין סז טוש"ע חו"מ סי' ש"ל סעי' ט:
רנו ט י מיי' פ"ב מהל' חובל ומזיק הל"י סמג עשין ע ע"ש ע"ע חו"מ סי' תכ סעי' לג וסעי' כה:
רנז כ מיי' פ"ב מהל' עבדים הל"מ סמג עשין סז ע"ש ע"ז ד"ר סי' רסז סעי' לד:
רנח ל מיי' שם הל"טו טוש"ע שם סעי' לג:
רנט מ נ מיי' שם הל' יב יג טוש"ע שם סעי' לו:
רס ס מיי' שם הל"יא טוש"ע שם סעי' לג:
רסא ע פ מיי' פ"ג מהל' מיקוה מוצה הל"מ סמג לאוין שטו:

ד חלב. שן הקטנים היוקים ב אם נופלת חוזרת. ובטל ג אלאסתר. ואבר שאין לו ד לאכה בגולר לא יצא ה ערות. ודילדל בו עצם. ו ינו חוזר למקומו לעולם. ז בויא הוא. וריבה אבר א ג"פ שאינו עושה מלאכה ג ריה. אבל כל אבר וראי ד שה מלאכה. (בשבילה) ה אלש בוקעו ודילדל בו עצם). א ג"ב דבעינן מומין שבגלוי ד"ר בטל מעשה השינים ד קבדעים בו שהוא אבר ג ר'. וכ"כ הרי"ם [עבדים ב ה"ה] שהרי ביטל מעשה ד שינים הקבועין באותו עצם. ה ומסתברא דהלכה כר' ב קבא מתברון) ואע"ג דאיכא ד ברייתא. הכרעה שלישית היא ו ינה מכרעת. שהרי הם לא ד כירו בביאור בין שן ועין ב ן בשאר ראשי אברים ודמיא ל א דתניא בהנהל זוטא ן"ק קטן. אן חבית של ד ימה שנתגלה בית שמאי א מרים תעשה זלוף ובה"א ד שפך הכל. א"ר שמעאל א י אמריב בבית מעשה זלוף ב: שדה תשפך הכל. ואמרו כל ד ינה שלישית אינה מכרעת. פ ' הואיל ולא זכרו בביאור ב ן בבית בין בשדה אע"פ ב יעמחם כך היא. הויא הכרעה ב לישית. וכ"כ ר"ש בפרק ד שית הגז [חולין קלז. אן] ה: הגדול זוטא [ב"ק שסן. ו ריי"ף שכתב שאין הלכה ב כדיב אלא במשנה אולי ל ווהא דמילתא כתב הכי ב ימר אפילו הויא הכרעה. ב: נד עינו. שנבעת מהקול. ת ע. קול התרנגול מיקריא ה ינה, דלסוס גנינה. ולחמור ב: ינה. נזק שלם. דאית ליה ד רוורות חייבין נזק שלם ו: ותיב בפרק כיצד (ב"ק יט. א והא משנה ומשני דשדי ב בוזרי. פי' שיש זרעים ב לי דרך התרנגול להכנים ד שו. חצי נזק. דצרורות נ: הו דהא לאו גופיה אזיק ב א כחו. ואם לאו. שאינו ל ל להבחין בה בין דבר ל ר בדקדוק. אם יכול ל שעמוד בה כבר. שהיה ר מה בה קצת הואיל ונכשיר א ר רואה בה כלל יוצא ל רוח (וכל זה). שיחק. ב רם לו לצאת מתחת ידו. פ ור. מלשתרר העובר שלא ינ א העובר לחרות כשיולד.

ונ שחברא דשעמייהו דרבנן דלא דרשי רשתתה אלא לאפוקי עובר דלאו בר השתחה הוא שהרי לא יצא לאויר העולם. אבל ע ד אפילו שלא נתכוון לינע באבר יצא לחרות, והיינו דאמרינן בב"ק פ"ס כיצד הרגל (כו. ב) אמר רבה היתה אבן אחת כ נתה לו בחיקו ולא הכיר בה מעולם או שהכיר בה ושכחה או שנתכוון לזרוק שתים וזרק ארבע, לענין עבד פלונתא ד שב"ג ורבנן, דתניא הרי שהיה רבו רופא וכו' ואלא לרבנן אע"פ שלא כיון לזרוק בעבד יוצא לחרות. הרי"ם ז"ל [עבדים פ"ה ה: יב) ור"ש ז"ל פירש טעמא דעובר דמהו רבנן דאינו יוצא לחרות שהרי לא ידע דבר שיתכוון לו. וטעמא דבכחול לי עיני שיוצא לחרות שהרי נתכוון לינע באבר אע"פ שלא נתכוון להזיק*. וכתב הרי"ם שאם נתכוון לזרוק לבהמה וזרק לעבדו והפילו שינו או סימא עינו לא יצא לחרות, נראה שדהה הויא דרבה. וצ"ע. ולפום סוגיא דגמ' הכי דינא ופירושא כמו שכתבנו. סמויה. אע"פ שאין רואה בה כלל. וחטטה. שהוציא העין לחוץ והפילו לארץ.

* ניין תוס' ד"ה מיבעי ליה.

א) [כתוס': מומין]. ב) [כמורות לו ע"ש], וע"ש תוד"ה מה הפרטו]. ג) [כמת"י: בו]. ד) ב"ק קו. ניטין מב:, ניטין מה: ה) ניטין מב. ו) [כמת"י ודפו"ר: רבי אליעזר]. ז) [כמת"י וטוס': מכמים, וכל"ל. (כס"ש, ע"ש)]. ח) ב"ק לא. לח. ט) [כמת"י: כנגד]. י) [כמת"י טוס': ליה]. כ) סס יח:. ל) [בי' תוס' ב"ק לא ע"א ד"ה לא משום]. מ) ב"ק לא. [נו]. נ) ב"ק כו:. ס) [כמת"י וכלקו"ש: ר' אלעזר]. ע) [כמת"י: ומחתה]. פ) חולין כב. זבחים קטו. [מנחות י. כה. תמורה יד.]. צ) [כמת"י טוס': אחיזון]. ק) [ב"ל נסמית. (יעב"ץ)]. ר) [דף יט.]. ש) [כדפו"ר: ולגרר]. ת) [כדפו"ר: שפחתו]. א) ב"ל תמים וכו'. ב) [כדפו"ר: לענין]. ג) [כתוס' ד. יט.]. ד) [וע"ע תוס' זבחים לה: ד"ה אלא ועוד שם כח: ד"ה ומיבעיא]. ה) [אב"ל מ"ב כמלן וכו' ומתמה]. ו) [מיהוכן מו ע"כ]. ז) [כב"ל אלמא לרבנן].

תורה אור השלם

1. וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו תחת עינו: שמות כא כו
2. ואם מן העוף עלה קרבנו לה' והקריב מן התרים או מן בני היונה את קרבנו: ויקרא א יד

מוסף רש"י

שן דחלב. שן מיוקר שיש לה מליפין (שמות כא כו). **בכולם.** עבדים ואמהות לאשי אברים האמורין במס' נגעים (פ"ו מ"ז) לענין שאינן מטמאין משום מחיה, ולאשי אלבעות של ידים ורגלים ולאשי הפוסט ולאשי האוזנים ולאשי הגויה, שהן משופעין לאחן ולכאן ואין נגען נראה לכהן בכת אחת אלא קריעת היה לכל מראה עינו הכהן. **עבד יוצא בהם לחירות.** דמומין שבגלוי הן ואין חוזרין כשן ועין (תמרבי מ"ב) ואמרבי הכלל ואמרבי ובכלל (ניטין מב:). **המכריעים לפני חכמים.** דעת חכמים אחוז נראה, ולא אתמרבי מאין ניטלו אשה. **נגד עינו.** הכהו בכותל כנגד עינו של זה (ב"ק לא:). **ותקע בו ושברו.** שנתקע הכלי מתחת הקול (שם יח:). אמרי בר רב. התלמידים בנתת המגדרם דבל היכא דמירי בני רב לא לא רב ממש הוא אלא בנתת המגדרם הוא (לקמן מז:). **סוס שצנף.** ושיבר כלים בקולו (ב"ק יח:). **המבעית את חבירו.** תקע לו בתוכו בתמים ונבהל, ולא עביד כיה מעשה בנוסי (שם כו:). פטור מדיני אדם. לשלם. **וחייב בדיני שמים.** פיוטעות לשלם לרשעים. שנתמרן להפסיד את יכולת (ב"מ ל:).

המשך בסוף המסכת.

מוסף תוספות

א. אבל בשן ועין לא חיישינן דזיל קרי ביה רב הוא. תוס' ניטין מב: ולא בהירא פירושו דר' עקיבא ור"ש בראוריתא פליגי ונמצא דאין זה הכרעה לחזק דברי ר"ע אלא שעמא אחריני הוא דקאמר. תוס' הרא"ש. ב. כדאמרינן לעיל ריבוייה הוא דהיינו מדרש חכמים. שם. ג. לטובתו של עבד. תוס' ב"ק כו: ובהרשיש ידו למעי שפחתו נתכון לרפואת שפחתו. ריטב"א. ד. דנתכון לדבר אחר להוציא

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com